

Inhoud

Inleiding 7

Ga mee op ontdekkingsreis!

‘Mijn kind kan niet spelen’ 12

Wat hebben kinderen nodig?

Druk, druk, druk... 19

Hoe ontkom je aan de terreur van de klok?

De andere kant van luxe 31

Belevingsarmoede

De wereld is plat... of niet? 42

Over beeld en beleving

‘Melk komt uit de fabriek’ 53

Onze band met de aarde

‘Hallo,’ zegt de sok 65

Fantasie is een talent

Pas op voor de vloerbedekking! 77

Ruimte om te kliederen

Gevaar! 85

Omgaan met risico’s

Nawoord 95

Bijlage bij ‘Hallo,’ zegt de sok 98

De granieten rots

Verder lezen? 103

Inleiding

Ga mee op ontdekkingsreis!

Tien kinderen van vijf tot en met elfjaar zijn bezig met een 'tovertruc'. Ze hebben ieder een bord melk voor hun neus en druppelen daar met behulp van een pipet verschillende kleuren levensmiddelenkleurstof in. Uiterst geconcentreerd zijn ze. Minutenlang kun je een speld horen vallen. Dan is het moment daar: ze mogen aan de melk een druppel afwasmiddel toevoegen... hocus, pocus... na enkele spannende seconden van afwachten stijgt er plotseling een wervelende kleurendraaikolk naar de oppervlakte! Alle ogen worden groot van verrassing: 'WOW!!'

Kinderen zijn ontdekkingsreizigers. Wie door hun ogen kijkt, ziet een wereld die glanzend nieuw en onbekend ligt te wachten, klaar om te worden verkend, vol onverwachte schatten. Voor ons, volwassenen, is diezelfde wereld allang gesneden koek. Elke vorm die we zien, kunnen we benoemen. Elk geluid dat we horen, herkennen we. De dingen om ons heen zijn begrijpelijk en voorspelbaar. We kunnen onze kinderen dus helpen op hun ontdekkingsreis, precies waar opvoeders voor bedoeld zijn. De vraag is: hoe?

Ik heb in mijn leven met heel wat jonge 'ontdekkingsreizigers' opgetrokken. De dingen die ik waarnam en de gedachten die ik uit die waarnemingen over opgroeiende kinderen ontwikkelde, vormen de basis van dit boek. Dat kun je dus eigenlijk ook zien als een ontdekkingsreis. Ik nodig je uit de bladzijde om te slaan en mee te gaan om te kijken of je schatten van je gading vindt. Misschien goed om dan eerst even te weten met wie je op weg gaat.

Mijn eigen reis begon bij mijn geboorte in 1961. Ik had het geluk te 'landen' in een veilige haven, van waaruit mijn avontuur kon

beginnen. Mijn ouders brachten me ontspannen groot, met liefdevolle ondersteuning, warmte en humor, vol vertrouwen in mij en in het leven. Ook toen de gezinsomstandigheden zwaar werden, hielden ze vast aan hun motto: volg je hart.

Mijn hart bracht me op vele plekken: bij scouting, in Afrika, op de vrijeschool en in allerlei pionierssituaties, samen met mijn man en onze drie zoons. Mijn hart maakte een kinderboekenschrijfster van me en zette me ertoe aan om De Wereldboom op te richten.

‘Ze stralen zo, wat doen jullie met ze?’

De Wereldboom zul je nog veel tegenkomen in dit boek. Laat ik hem daarom even aan je voorstellen.

In 2008 richtte ik samen met onze oudste, muzikale zoon Bart in onze toenmalige woonplaats Den Bosch een kindermusicalgroep op voor kinderen van 7 tot en met 12 jaar: Abracadabra. Met veel plezier leidden we de wekelijkse repetities in een gehuurd zaaltje. Aan het eind ervan wachtten de ouders onderaan de trap op hun kroost. Steeds vaker kregen we de verwonderde vraag: ‘Al die kinderen, ze stralen zo als ze de trap afkomen! Wat doen jullie toch met ze?’

We hebben diep moeten nadenken voordat we het antwoord vonden. Wat deden we? Niets bijzonders eigenlijk, in onze ogen. We maakten samen plezier. Alle kinderen zijn welkom, we doen niet aan audities. Gaandeweg ontdekken ze hun talent. We moedigen hen aan om eigen ideeën in te brengen en verwerken die in regie en vormgeving van de door ons geschreven (en zo nodig in de loop van de repetities aan kinderen en ideeën aangepaste) musicals. Ze geven het toneelspel mee vorm, bedenken zelf dansen en kleding, ze knutselen rekwisieten en schilderen het decor. We werken zo min mogelijk met voorbeelden.

Dat alles samen bleek het antwoord te zijn op de vraag van de ouders: doordat we op die manier met de kinderen werkten, raakten ze met duizend draadjes verbonden met zichzelf, hun medespelers en de, nee, hún musical. Dáár straalden ze van!

Onze werkwijze was voor mij zo vanzelfsprekend, dat ik verbluft was door het feit dat hij door zoveel mensen als bijzonder werd ervaren. Ik begon daarover na te denken, keek om mij heen en knoopte gesprekken aan. En ik ontdekte dat wat ik gewoon vond, voor veel mensen een nieuwe gedachte was:

Door middel van spel, creativiteit en fantasie verbinden kinderen zich met de wereld in zichzelf en met de wereld om hen heen. Daarvoor zijn geen ingewikkelde of kostbare zaken nodig. Wel hebben kinderen ruimte nodig om hun omgeving te ervaren en te ontdekken op hun eigen manier: met hart en ziel, dromend en denkend, met alle zintuigen wijd open.

In mij groeide het verlangen om die ruimte een volwaardige plek te geven in kinderlevens. Op een vroege zomerochtend in 2010 werd in mijn hoofd De Wereldboom geboren.

Ontdekken, ervaren, verbinden

Van idee groeide De Wereldboom naar organisatie, een VOF van mijn man Frank en mijzelf. Op een boerderij in het Brabantse Vortum-Mullem laten we met veel plezier kinderen, (groot)ouders en leerkrachten het effect van onze visie ervaren. We organiseren workshops en themamiddagen, altijd met ‘avontuurlijke’ activiteiten die low-budget en simpel zijn, zodat kinderen ze thuis ook kunnen doen. Bijvoorbeeld in de workshop ‘De speelgoedfabriek’, waar ze gips, water en plakkaatverf mengen en laten uitharden tot bonte kleuren stoepkrijt. Of op ‘Herdertjesdag’, een gezinsmiddag op derde advent: kinderen mogen zelf stukjes was smelten in een jampotdeksel boven een waxinelichtje en gieten dat in een walnootdop, zodat een drijfkaarsje ontstaat.

In 2012 kochten we negen schapen en startten de Wereldboomkudde, die inmiddels is uitgegroeid tot haar volle omvang van 25 dieren. Met de kudde willen we kinderen weer dichterbij de natuur brengen en

laten beleven wat de aarde voor de mensen betekent. Kinderen mogen met herder Frank en onze bordercollie Edge op stap. Ze krijgen een herdersstok en mogen helpen met drijven. Op het schaapscheerdersfeest in juni kan jong en oud kijken naar het scheren (en samen met de herder zelf een stukje proberen) en door middel van allerlei speelse activiteiten de wolketen ervaren: wol wassen, spinnen, verven en vilten. De kinderen nemen deel aan de workshops en hun ouders kijken, helpen en delen de verwondering en het enthousiasme. Regelmatig krijgen we klassen op bezoek voor een 'schapenprogramma' op maat.

Van het eikenhakhoutbosje op het erf hebben we een 'Avonturenbos' gemaakt door er een slingertouw in te hangen, er grote keien in te leggen, omgezaagde bomen te laten liggen en het hutten bouwen aan

Uit de Wereldboomkrant (voor ouders):

In het Wereldboomboek 'De wezen van Woestewind' maak je kennis met de wereld van de machtige meneer Knak. In die wereld zijn dromen en spelen onzin-dingen. Iedereen moet werken en presteren, alles moet geld opleveren. Hij behandelt mensen als dingen. Geen wonder dat het troeteldier van meneer Knak een vriesdraak is! De wezen van weeshuis Woestewind moeten het monster verzorgen. Op een dag ontsnappen ze...

De Wereldboom geeft je een andere kijk op de wereld dan meneer Knak: kinderen, mensen, dieren, bomen, bloemen en sterren maken deel uit van een groot verhaal. Het is het universele verhaal van de aarde die ons nodig heeft en van de mensen die elkaar en de aarde nodig hebben. Wie je ook bent, je telt mee! Meneer Knak pakte de kinderen hun schatten af. De Wereldboom wil juist schatten uitdelen in de vorm van creativiteit, fantasie en spel. Want daardoor verbinden kinderen zich met dat grote, sprankelende verhaal: met de wereld in henzelf, met de aarde, met anderen. Daarvan gaan niet alleen hun ogen stralen, daarvan groeien ze op tot stevige mensen.

te moedigen. In de ogen van de kinderen is het een spannend, groot bos, waaruit ze zich maar moeilijk terug laten roepen om weer naar huis te gaan.

En natuurlijk ben ik bovenal kinderboekenschrijfster gebleven: we geven onze eigen – duurzaam gedrukte – kinderboeken uit.

Gewapend met al deze achtergrondinformatie kan nu jouw ontdekkingsreis beginnen!

‘Mijn kind kan niet spelen’

Wat hebben kinderen nodig?

Dinsdagmiddag vier uur. Repetitie van kindermusicalgroep Abracadabra. De kinderen stromen binnen, drie nog in hockeytenue compleet met scheenbeschermers, net training achter de rug. Ze rennen rond, babbelen, roepen, slaan radslag... kortom, vijftientig stuiterballen. Totdat Bart op zijn piano de muziek inzet van het liedje waarmee we altijd openen: ‘Theater is net toveren...’ Volgens afspraak zitten ze aan het eind van het lied allemaal op de net iets te grote stoelen, die in een kring in het gehuurde zaaltje staan. Benen schommelen, billen draaien, er wordt gerommeld, gestoten en met scripts gewapperd en geritseld. De onrust in de kinderlijven ruist als een bries door de zaal, zelfs als het alle monden lukt om tien tellen dicht te blijven. Op de meeste dagen lukt het om de spelertjes geleidelijk aan in concentratie-modus te krijgen. Op sommige dagen is er gewoon geen beginnen aan.

Overall merken opvoeders het: de spanningsboog van veel kinderen is ultrakort. Op school komen ze moeilijk tot leren, thuis komen ze moeilijk tot spelen. Ze rennen van het een naar het ander. Vijf minuten dit, vijf minuten dat en na een uur ligt alles uit de kast. ‘Mijn kind kan niet spelen,’ is een veelgehoorde verzuchting. Waar komt al die onrust toch vandaan? Er wordt wel gezegd: kinderen zijn een spiegel van hun omgeving. Laten we die dan eens onder de loep nemen. Omdat je je eigen omgeving scherper kunt bekijken als je wat afstand neemt, maak ik een zijsprongetje naar Afrika.

Mzungu!

Ooit woonde en werkte ik met mijn gezin in Kenya, tussen de mensen in de sloppenwijken van Kisumu. Overall waar we kwamen,

riepen de kinderen ons toe: ‘Habari mzungu?’ *Habari* is Kiswahili voor ‘Hoe gaat het?’ *Mzungu* wordt sinds de achttiende eeuw in veel Afrikaanse landen algemeen gebruikt om een wit mens aan te duiden. Dat zegt wat, want *zungu* betekent: op dezelfde plek rondtollen... Een *mzungu* is een mens die op z’n plek rondtolt. En voor de volledigheid: een duizelig persoon is een *muzunguzungu*.

Ai. Het in Afrika gangbare beeld van een *mzungu* is dus al eeuwenlang dat van iemand die een hoop drukt maakt, van hot naar haar holt en geen tijd neemt om van het leven te genieten.

Ja maar... in onze eenentwintigste eeuw zijn we toch aan het hollen juist om van het leven te genieten? Er alles uit te halen wat erin zit? Kijk maar naar onze agenda’s. Er is zoveel geweldigs te beleven. Door uiterst efficiënt om te gaan met onze tijd, kunnen we er heel veel leuke en nuttige dingen in proppen: werk, uitjes, bezoek, clubs, excursies, vakanties, familiedagen, etentjes... We rennen ons rot, want we willen niets missen. En daar, hoe paradoxaal ook, zit nu net de kneep:

Door niets te willen missen, missen we een hoop.

Want wat doet al dat gehol en geren eigenlijk met een mens? Een van de effecten nemen we waar bij De Wereldboom. Op onze gezinsmiddagen merken we steevast dat ook voor heel wat volwassenen de spanningsboog kort is... Op de een of andere manier hebben veel ouders het nodig om steeds op de klok of op hun smartphone te kijken terwijl hun kinderen lekker bezig zijn in een workshop. Ze kunnen zich niet overgeven aan de activiteit. Sterker nog: ze verhinderen met hun onrust hun kinderen dat wel te doen. ‘Schiet op’, ‘Kom mee, we kunnen ook nog een knuffelsteen vilten’, ‘Hoever ben je?’ ‘Zullen we wat gaan drinken?’ Het kan te maken hebben met een volle agenda (‘We moeten de volgende afspraak halen/nog naar het volgende evenement/nog naar

Efficiënt, dat wel

Een van de dingen die kinderen als het meest bijzonder ervaren in het 'melklaboratorium' is het werken met een (plastic) pipet. Het lukt vaak niet meteen, want je moet een naar je gevoel tegendraadse handeling verrichten. Twee juffen kunnen het gehannes tijdens een workshop in de klas niet aanzien: ze pakken allebei een pipet en gaan roefroef alle tafeltjes langs om zelf de kleurstoffen in de bordjes melk te spuiten. Terwijl er tijd genoeg is...

het tennistoernooi van Renske'), maar dat hoeft niet per se. Het vergt voortdurend schakelen in de hoogste versnelling om alle afspraken en leuke dingen bij te houden en op een rij te houden. Velen van ons hebben te kampen met een jachtig gevoel en kunnen de knop niet zomaar omzetten als er een keer geen reden is om te haasten. Als je dan toekijkt hoe je kind knutselt (en het niet samen doet), duurt de tijd lang, dan word je ongeduldig en ongedurig. Hoe leuk de middag je ook leek, je kunt niet ontspannen genieten... in feite mis je de pret.

Spelen is tot jezelf komen

Terug naar de kinderen. Is het gek dat ze stuiten? Hun omgeving neemt hen mee in een draaikolk van drukte. Ook hun dagen, hun agenda's zijn (over)vol. Heb je wel eens geprobeerd een verslag te schrijven voor je werk als steeds de telefoon gaat, je baby huult, de kinderen om je heen ruziën en de hond overgeeft? Zo min als jou dat lukt, zo min lukt het je kind om tot gefocust spel te komen als zijn dagen versnipperd en/of strak geregisseerd zijn (school/bsv/voetbal/half uurtje vrije tijd voor het eten/eten/uurtje spelen of tv kijken/naar bed). Goed spel is eigenlijk werk in uitvoering. Het vergt oefening om dat vermogen tot focussen op te bouwen en uit te bouwen.

Tovertuintje

Tomas is 5 jaar geworden en viert zijn kinderfeest bij De Wereldboom. Hij heeft gekozen voor een metselwerkje. Alle kleuters krijgen een half gipsblok als ondergrond en tappen water uit de regenton. Ze mogen helpen met cement maken. Daarna metselen ze een gefantaseerd werkstuk met de materialen die ze kiezen: brokken steen, mozaïektegeltjes, knikkers, kiezels. Bijna een uur zijn ze helemaal verdiept in hun spel, leggen aan de volwassenen uit wat er ontstaat: een tovertuin, een grasveld met maaiers, een rond, bont huisje.

De moeder van de jarige merkt verrast op: 'Niet te geloven... Tomas is totaal geconcentreerd bezig. Hij is van zichzelf heel druk. Als er op een kinderfeest drukke spelletjes worden gedaan, gaat hij uit zijn dak. Als ik dit zie, denk ik: het hangt er dus ook van af wat voor programma je kiest.'

Voor goed spel is rust en ruimte nodig. Rust om te kunnen focussen. Ruimte om de tijd te vergeten, terwijl je helemaal opgaat in wat je doet.

Kinderen die uit hun spel worden gehaald, worden in feite uit zichzelf gehaald. Ze moeten afbreken waar ze mee bezig zijn, kunnen niet doen waar op dat moment hun hart ligt, kunnen niet 'tot